

Мирјана Пејровић

УРАНИЈА У ПРОМЕНИ: ПОЕЗИЈА АЛЕКСАНДРЕ ПЕТРОВЕ

Руска песникиња Александра Петрова потврђује чињеницу да се у савременој руској поезији догађа нешто што једним својим делом подсећа на сребрни век руске поезије, односно велику разноликост у квантитативном и квалитативном смислу која је одликовала руску поезију почетком XX столећа. Осим већ познатог метареализма и концептуализма, који су у савремену руску поезију продрли првенствено из америчке поезије 70–90 година XX века, на поезију Александре Петрове утичу и теорије отворених система и теорије хаоса.

Припадајући песницима руске дијаспоре, који у Русији имају дугу традицију, а који су свој доживљај одвојености од матице често изражавали кроз бинарну опозицију: Русија и изван ње (не Русија), Александра Петрова показује квалитативно нов однос према стварности, откривајући да не постоји биполарност света, већ да је почетна тачка где год се песник заустави, односно, да је основно својство света – промена („Если и есть мне наставник, – это только движение”¹). Њена припадност дијаспори показује свеукупност тог појма у савременом смислу, откривајући искуство човека који је доживео географске и политичке промене домовине (распад СССР, трансформација геополитичког система), а затим и искуство емиграције, избеглиштва, „траже-

¹ „Ако и имам учитеља, то је – кретање.” („Стални боравак” – прим. прев.)

ња свог места” (напуштање домовине, честа промена места боравка...). Такво искуство условило је, једним делом, да овидијевска тема „изгнанства” буде интерпретирана на другачији начин. Непостојаност државних граница и непрекидна промена (граница, места боравка...), а самим тим и непостојаност простора, нису више само основна тема њене поезије, већ постају и њено својство, рефлектују се у свим равнима. Сама песникиња наглашава да је њена поезија преиспитивање постојаности и компактности простора као категорије („...мы по щиколотки, по колени, уже по пояс / в новом пространстве, у которого / лишь одна особенность – непостоянство.”²). Такав поглед на свет се може упоредити са теоријом хаоса и теоријом отворених (нелинеарних) система, чије је основно својство, такође, промена. Сагледавајући материју у простору у сталном кретању и промени, Петрова своју поезију доживљава као покушај да се наслути, ако не одреди, структура тог новог света, света-у-промени („Пространство снашивалось, / и ты оставлял его за углом незнакомого.”³). Један од начина којима Петрова жели да покаже свој доживљај новооткривеног света јесте и то што одустаје од давања наслова песама (у целој збирци само једна песма има наслов), наглашавајући тиме свој став да песник више не може да има улогу онога који даје имена; и самим тим креатора и владоца над материјом, пошто не познаје нови простор и материју, која је у сталном кретању („Пастух вещей, / не ты ль умел глядеть / в лицо предметов затаенных? /... Все разбрелось тепер, / не откликается на имена, /...”⁴). Оценивши да такав свет мора бити спознат другачијим приступом, она покушава да се „раствори” у њему („...не лучше ли разрозненным вещам / отдать паст себя, как прежде / пас их сам?”⁵). И то је прва од промена које Петрова опробава на себи, завршно са променом пола свог лирског Ја, обзнањујући је тако што се себи обраћа са „Саша”, „Сашењка”, „Сања” (у руском језику надимци од имена Александар) или са „Петрович” (презиме или патроним у мушком роду) и уједиња-

² „Ми смо до чланака, до колена, и већ до појаса

У новом простору који има

Само једно својство – променљивост” („Пола је шест изјутра...” – прим. прев.)

³ „Простор се хабао, и ти си га остављао иза ћошка непознатог.” („Простор се хабао...” – прим. прев.)

⁴ „Пастиру ствари,

Зар ниси ти умео да гледаш

Лице ствари скривених?... Све се сад раштркало,

Не одазива се на имена,” („Пастиру ствари...” – прим. прев.)

⁵ „Није ли боље разједињеним стварима

Дати себе на пашу, ко што

Пре си напасао

Их сам?” („Пастиру ствари...” – прим. прев.)

вањем оба пола у целовитост једног андрогеног бића („Послушај, Сашењка, послушник...”, „... тољко мы с Петровичем ждем непогоды...” „... где тамное лицо женомужчины...”⁶).

Ова потрага за новим идентитетом, која се огледа у константној промени облика видљива је и у равни форме, метрике. У првој збирци (*Линија одвајања*) песникиња истражује елегију и чешће се враћа традиционалној метрици, док се у последњој збирци (*Само дрвеће*) задржава само на опробавању форме класичног катрена или риме (паралелне и укрштене, ређе обгрљене), али се и тим формама користи само да би нагласила распад ритма, спорадичне прекиде или застоје, као и растварање форме, јер се у једној песми могу смењивати ритмови, римоване стофе са слободним стихом, па и стихови који више подсећају на репортажу, набрајање статистичких података. Наглашавање ове неједначености и прерастања једног ритма у други такође има функцију да приближи доживљај „отворености система” у коме сваки, па и најмањи чинилац, може да изазове потпуно нову појаву, структуру, феномен. Покушај да се и графички и смисаоно изрази „отвореност” и „незавршеност” јасно је исказан потребом да се чак ни реченица не завршава, односно реч на крају песме остаје изговорена до пола („...я обещаю тебе, / трава, / никогда, / ни”⁷). Лексика се одликује обиљем неологизама, жаргонизама, чак дијалектизама, који су на необичан начин уклопљени са архаичном лексиком, фразама и пословицама и предлошко-падежним конструкцијама, чиме песникиња показује да не одбацује своје културно-историјско наслеђе, већ га такође преобликује.

Александра Петрова представља необичну песничку појаву, која у сталном мењању места, па и суштине самог простора, оживљава на савремен начин номадску свест Пушкинових *Циџана*. Ипак, за разлику од романтичарских представа Пушкинових јунака, за Александру Петрову *номадско* је идентично стању свести савременог човека, пред којим се одвијају промене на свим пољима, док познате вредности више немају исту снагу. У таквој реалности Александра Петрова поставља питања константног и променљивог или, можда, питања пролазног и вечног.

⁶ „Слушај, Сашнице, искушениче...” („Пастиру ствари...” – прим. прев.)

„...само Петрович и ја чекамо невреме...” („После кише се распевале птице...” – прим. прев.)

„... Где се тамно женомушкарчево лице...” („По тајанственом острву ...” – прим. прев.)

⁷ „обећавам ти,

траво,

никада,

ни” („иза хоризонта тога моста...” – прим. прев.)